

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՅԵ. ԿՐԱՆՏ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ

||| ՅԵՎ |||

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԱՇԻԶՄԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՆԻՎԱՆ—1929

ՅԵ. ՀՐԱՆՏ

5278
A
867-51

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ

ՅԵՎ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԱՇԻԶՄԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

Հրատ. № 1096

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Գրառեպ. № 2736(բ)

Տիրաժ 3000

Պատ. 1086

Իմպերիալիստական պատերազմի, համաշխարհային պատմութեան վեճազործ ալիքը շանի, 15-րդ տարեդարձին նոր պատերազմի հարանուն վտանգը շեշտելիս, յերբեք չի կարելի աչքաթող անել Դաշնակցութեանը—մեր որերի ձեռներդրած հակահան Ֆաշիզմը: Յե՛վ այդ վոչ միայն նրա համար, վոր ալսոր նորից ցուցաբերվի Դաշնակցութեան բուրժուական հակահեղափոխական վոչ զործունելութեանը, իմպերիալիզմի շահերին սպասարկելու—պատերազմի ու ավերմունքի նրա վոչ այնքան հեռու անցյալի աննախնթաց սխրագործութեանները:

Մենշուշտ, բանվորագյուղացիական խորհրդային Հայաստանն իր ակտիվ բալանսից չերբեք չի հանելու դաշնակ ջարդարարների ու պատերազմասերների յերջանակահիշատակ «գրախափն» բոլորովին հակազիբ ստեղծած իր շինարարական խաղաղ

պայմանները: Դա կա և մնում է, կազմելով Հայաստանի հեղափոխական բանվորութեան ու աշխատավոր գյուղացիութեան ամենահզոր գրավումներից մեկը, սոցիալիստական շինարարութեան դժվարին աշխատանքում նրանց հաղթանակի նախապայմանը, նրանց ուժի պարծանքը:

Դեռ ավելին:

Կործանվող կապիտալիզմը, նրա մահացման ու փտման շրջանը, չնայած ստարիլիզացիային, վոր ավելի չե սրում նրաները քին հակասութունն ու դասակարգային պայքարը—սպառնալից դարձնելով պատերազմի վտանգը, մեծ ուժ յեվ կարողութուն է տալիս պրոլետարիատի սեղծած խաղաղության պայմաններին: Պաղաղ վիճակը, պատերազմներից ու կռիվներից ազատ պայմաններն այնքան ավելի թանգ, այնքան ավելի գնահատելի յեն նրա համար, ով չափազանց շատ է տուժել և կորցրել դրանից: Ահա թե ինչու պրոլետարիատի հաղթական հեղափոխությունից մեր լայն մասսաների ձեռք բերած նվաճումների մեջ այնքան եյական մաս է գրավում հարցի այդ կողմը:

Դժբախտաբար մեր որերի շինարարութեան գործնական աշխատանքներով կլանված, մենք յերբեմն կարծես, աչքաթող ենք անում և կամ ըստ հարկին չենք արժեքավորում այդ հանգամանքը: Մինչդեռ նա հակառակ կարևորութիւն ունի մեր լայն մասսաների հակաիմպերիալիստական, հակապատերազմական ուրեմն յեզ հակադաւենակցական տրամադրութիւններ կազմակերպելու, այն ավելի շեշտակի ու հաստատու դարձնելու: Եւզ այդ վնչ իհարե, խաղաղասիրական պայքիֆիստական, պատվելիական նպատակների համար, ալ խաղաղ պայմանները, ստեղծագործ աշխատանքին անհրաժեշտ հանգիստ վիճակը հերոսաբար ու աննկուն պաշտպանելու պատրաստակամութեան գիտակցութեանը բարձրացնելու, ուժեղացնելու համար:

Պրոլետարական-բայլեւիկիյան խաղաղութիւնն է, վոր մենք պարտաւոր ենք իր ամբողջ հասակով վեր հանել, պարզել ու բացատրել ամենից, անկուլտուրական բանվորից սկսած մինչեւ հետին գյուղացին: Այդ մենք պիտի անենք վոչ միայն դաշնակների ժո-

դովրդակործան անցյալի «փայլուն» եջերը
թերթերու, պատմական եքսկուրս կատա-
րելու, այլև նրանց այսուրիա դեմքը—նոր քա-
պանդանոցի մեծ ու փոքր կազմակերպիչնե-
րին արած լսկեյությունը, պատերազմական
Ֆաեխսական ակտիվ դերը պարզելու.

Դաշնակցութիւնը — հայկական բուրժու-
ազիտայի մարտական կուսակցութիւնը, վոր
իմպերիալիստական պատերազմի ամենա-
նշանավոր գործոններից է չեղել կովկաս-
յան ճակատում, փաստորեն իր Ֆաշիստա-
կան մկրտութիւնն ստացել է պատերազմի
ու հեղափոխութեան տարիներին: Փուլթ
չէ, վոր կուսակցութիւնն ինքն իր ղեկա-
վարների բերնով դրա ձևակերպումը տվել
է ավելի ուշ: 14 թվի իմպերիալիստական
պատերազմը, նրա նախապատրաստութիւ-
նը նորից ուժ է տալիս «Հայկական հար-
ցին», քանիչորրորդ անգամ հրապարակ
հանում ավելի հզոր նվաճողների ճաշակին
հարմարեցրած հայ բուրժուազիայի ձյ-
տումները: Դաշնակցութիւնը գործի չի
անցնում ռուսական ու Անտանի իմպերիա-
լիստական ֆրոնտին զինվորազրկած հայ

բուրժուազիայի պատմական իդէն իրագործելու: Պատերազմի լարերը հնչեցնող կենտրոնական ուժերի համեմատութեամբ շնչին եր հայ բուրժուազիայի ուժն ու զորութունը: Սակայն, Փոքրասիական Ֆրոնտում, իմպերիալիստական գիշատիչների րադիսման այդ թատերաքիմում նա ի վիճակի-յիւ իրեն հայտնաբերելու: Այդ էր հայ բուրժուազիայի ու նրա կուսակցության միանգամայն գիտակցված յեղ ինֆնտանայ դիրքավորումը:

Փոքր Ասիային տիրապետելու ուսուցիչմանական սուր հակամարտութունը ծայր եր առել դեռևս տարիներ առաջ:

«Ի՞նչ տեղի կունենա, — գրում եր պատերազմն սկսելուց մեկ տարի անց գերմանական հայտնի հրապարակախոսներից մեկը, — չեթե դաշնակիցներն իրար մեջ բաժանեն, մի կողմից, Բոսֆորի ու Պարսից ծոցի և, մյուս կողմից՝ Սուեզի ջրանցքի և Արաբատի միջև ընկած տերրիտորիան...: Գերմանիայի ապագան Արեվելումն է, Փոքր Ասիայում, այնտեղ, ուր անցնում է Բաղդադի գիծը, գտնվում է աշխարհի ամենահարուստ

նալքի աղբյուրներից մեկը, պղինձ, մետաղ-
ներ, հաց, բամբակ, արոսավայրեր»:

Այդպես եր մտածում գերմանական նշա-
նավոր հրապարակախոսը, ձևակերպելով
գերմանական մարտնչող իմպերիալիզմի
գեալի մերձավոր Արևելքն ունեցած նվաճո-
ղական հակումները:

Տրամագծորեն հակառակ կերպով ելին
գնում հարցը ռուսական իմպերիալիզմի
ներկայացուցիչները: Նույնիսկ Արևմուտ-
քում, ավստրո-գերմանական ճակատում
ռուսական զորքի տարած հաղթության
պահին, ռուսական իմպերիալիզմի ներկա-
յացուցիչները գրում ելին. «Ռուսաստանի
գլխավոր շահերն ընկած են նախ և առաջ
մերձավոր Արևելքում, Հայաստանում, Մի-
ջագետքում, Բոսֆորի ու Դարդանեղի մոտ:

Միլլուկովը, վոր պարզորոշ կերպով
հիմնավորում եր ռուսական իմպերիալիզմի
նվաճողական-աշխարհակալական տենդենց-
ները, պատերազմի նախորդակին, 12 թվի
գեկտեմբերի 13-ին Պետական Դումայի
նիստում հայտարարում ե, վոր «Հայերի դը-
րուքյունը Վանի երզավում յեվ հարեվան քե-

դերում մեզ համար չի կարող անօրքեր ա լինել այդ տեղերը կարեւոր են տեսնապես, վարպես սպառման շուկաներ յիմ ստատեգիական տեսակետից»:

Պետական Գումարում արտասանած իր այդ նշանավոր ճառում, Միլլոկովը փ ստորին առարկում եր Գերմանիային և իր նետերն ուղղում նրա դիվանագետներին: Չէ՞ վոր Գերմանիայի հայտնի գրող Ռորբախը նույնպես պատերազմի նախորդակին հետևյալն եր ասել.

«Վողջ Փոքր Ասիայի վերաբերյալ չի կարելի ավելի սպառնական դրուժյուն յերեւակացել, քան այն, վոր կունենա Ռուսաստանը, իր ձեռքում կենտրոնացնելով Անդրկովկասը, Հյուսիսային Պարսկաստանը և Հայաստանը»:

Ռուսական և գերմանական իմպերիալիստների ականավոր ներկայացուցիչների այս տարբեր կարծիքները բավականին պարզ լույս են սփռում իրերի իսկական դրուժյան վրա և Փոքր Ասիան՝ «գլխավոր շահերի այդ վայրը» նվաճելու համար ըստեղծված Կովկասյան ճակատի ֆոնը գծա-

գրում: Նրանք միաժամանակ պարզում են գերմանական և ռուսական իմպերիալիզմի նման դիրքավորման «քաղաքական նկատառումները», վեր հանելով նրանց իսկական անշղարշ ձգտումները:

Քաղաքակրթութունը, մարդասիրութունն ու բարեգործությունը, մանր ժողովուրդներին փրկելու ֆրազները մի կողմը թողնելով, մենք գործ կունենանք շատ հասարակ յեղ պարզ բաների հետ, նավթ, պլդինձ, մեծադ, հաց, բամբակ ու պառման շուկա, արոսատեղ յեղ վերջապես ստատեգիական վայր: Իրականում «կոպիտ» կերպով թե Միլլոուկովը և թե Ռորբախն այդ պարզ բաների մասին և վոր խոսել են, այդպիսին շատ ստանալու հարցն է, վոր դրել են:

3.

Յեթե «Речы»-ը ռուսական իմպերիալիզմի նվաճողական ձգտումներն արդարացնելու և նրա ոգտին հասարակական նպաստավոր կարծիք ստեղծելու համար, գրում էր, վոր «Թյուրքիան իրենից կադմակերպված ավաղակապետություն է ներկայաց-

նում, վորպիսին պիտի բաժանել, ապա
 դաշնակցութեան տրիբուն «Հորիզոնը» պա-
 տերազմի առթիվ դրում եր. «Ռուսական
 մեծ պետութիւնը չի հրաժարվել Արևելքի
 մորթվող ժողովուրդներին պաշտպանելու
 սրբազան ավանդութիւններէն»։ Իսկ Նի-
 կոլ Աղբալյանը՝ ոռւս գենքի ջատագովն ու
 Դաշնակցութեան դիպլոմատը՝ 15 թվի փե-
 տրվարին Թիֆլիսի ազգային համագումար-
 ում հայտարարում ե, վոր «Ազգային բու-
 ռոյի ձեռնարկը՝ կազմել հայ կամավոր խըմ-
 բեր և նրանցով աջակցել ոռւս գենքի հա-
 ջողութեան ու հայ ժողովուրդը պաշտպա-
 նել—այդ ձեռնարկը չեր կարող համագա-
 յին հավանութեան ու համակրանքի հանդի-
 պել, չեթե ստեղծված չլիներ մի նպաստա-
 վոր մթնոլորտ»։ այսինքն՝ չեթե ցարական
 իշխանութիւնը հատուկ ուշադրութիւն
 չդարձներ և ոժանդակութիւն ցույց չտար։

Այդ նույն կամավորական խմբերի դերը
 շեշտելով, ժամանակի վոչ անհայտ հրապա-
 րակախոսներէն մեկը գրում եր. «Թույլը
 կարող ե աջակցել հոգրին՝ անպայման հա-
 մակերպվելով նրա պահանջներին և ընթա-

նալով նրա ցույց տված ճանապարհով և վոչ հակառակը»: Այս տողերում, ավելի քան պարզորոշ տրված է հայ բուրժուազիայի վոչ միայն ուժն ու զորությունը, այլև նրա բռնած դիրքը հանդեպ իմպերիալիստական մեծ ուժերը: Պատերազմական տրամադրությունն ու մտայնությունը, կապված «ազգը փրկելու» ձգտումներին, այնտեղ է հասնում, այն աստիճան վարակիչ մթնոլորտ ստեղծում, վոր նույնիսկ գտնվում են մարդիկ, վորոնք այսպիսի տողեր են գրում. «Կարելի յե ջարդել թուրքին, քշել մինչև Պոլիս և նույնիսկ Պոլիսը դրավել»:

Ինչպես տեսնում ենք դեպի Արևելք արշավող ռուսական իմպերիալիզմի, նրա նշանավոր ներկայացուցիչ Միլյուկովի բերանով է խոսում այդ տողերում հայ բուրժուազիայի հրապարակախոսը: Չէ՞ վոր Պոլսի և Դարդանելի դրավումը, դա՛ ռուսական իմպերիալիզմի ծրագիրն էր, վորի սալլին էր լծվել նաև հայ բուրժուազիան, իր կոնկրետ սպասելիքները համակերպելով մեծ ուժի հաղթանակին և այդ հաղթանակի հա-

մար թնդանոթի միս դարձնելով Հայաստանի աշխատավորութունը: Ռուսական իմպերիալիզմի ու հայկական նացիոնալիզմի հիմնական տենդենցն արտահայտող այդ տողերը պատկանում են Գրիգոր Չալխուռչյանին, վորը մինչ այդ հայ կապիտալիստի և մեծատան գովքը չերգելով եր գրադված: Իսկ Բագվի դաշնակցական «Արևը» գրում եր, վոր «Պիտի կառուցենք մեր ազատ պատմութունը», քանի դեռ Տաճկահայաստանում «մի հատիկ չերթիկ և ծխում» և «հայ լեզու հնչում և թեկուզ մեկի բերանից»:

Հարձակվող դրսի մեծ ուժի՝ ռուսական իմպերիալիզմի համար միանգամայն նպաստավոր ու դիմավորիչ հասարակական կարծիք եր ստեղծում բանաստեղծը, չերբ սպառման շուկաների նվաճման համար նրա մղած պայքարին «ազատարար» բնույթ եր տալիս:

Ու ամպերում բարձր ուսից Մասիսի
Սլանում ե մեծ արծիվի Հյուսիսի՝
Շիթակ դեպի բարձրունքները հայկական
Իր յեթվից հայի բաղդն ու ապագան:

Ժամանակակից մամուլի և գրականու-

Թիան այս վորակավորումները, առանձին հրապարակախոսների ու քաղաքական գործիչների հայտարարութիւնները «հորին աջակցելու և համակերպվելու» մասին վոչ թե հասարակական տիրող խավերի մոլորութեան ու չհասկանալու մասին են խոսում, այլ շեշտակիորեն ընդգծում նրանց գիտակից դերը, բռնած գործի արժեքավորումը ունեցած կոնկրետ սպասելիքները, այդպիսիք ստանալու համար մղած պայքարը:

Մենք մի կողմ ենք թողնում այստեղ այն խնդիրը, թե Անտանտի պարագլուխները՝ Անգլիան, Ֆրանսիան և Ռուսաստանն իրենց հերթին ինչ պլաններ ունեյին: Հերթե այստեղ հիշատակել միայն այն փաստը, վոր նրանք 16 թվի գարնանը կոնդոնում, ըստ եյութեան արդեն վորոշել էյին Փոքր Ասիայի և Հայաստանի «անկախութեան բաղդը»: Չենք խոսում նաև այն մասին, թե միջազգային ու ռուսական իմպերիալիզմի դիվանագիտական դեմքերն ինչպես էյին ըմբռնում իրենց դիվանագիտական խաղերի և պրիցմների համար դնդակ դարձրած այսպես կոչված, հայկական հարցը:

Այդ բոլորը կա և այսօր դժվար չե դատապարտել և պախարակել այդ ամենը, թթու և կծու խոսքեր ուղղել իմպերիալիզմի հասցեյին: Այդպես ենք ասում, վորովհետև իրենք իմպերիալիստական պատերազմի ամենավտճրագործ ջոկատ դաշնակցականները, նույնպես չերբեմն դեմ չեն «հայհոյելու» իմպերիալիզմին, իրենց «խաբողին»:

Վոչ միայն անթույլատրելի, այլև միանդամաչն մնասակար գործ է, չերբ մարդիկ վեր են կենում և մեր որերում, 1929 թվին իրենց մեծահատոր աշխատություններում այն միտքը զարգացնում, թե «դաճակները չհասկացան, վոր պատերազմը տարվում է վոչ թե ճնշված ժողովուրդներին ազատագրելու, այլ աշխարհի բաժանման և ժողովուրդների հարստահարման համար»: Իսասակարգի ու նրա մարտական կուսակցության մասին սխալ և միամիտ գաղափար պիտի ունենալ նման «գոհարներ» արտադրելու: Ըստ այդը մքոնման, խնդիրը լուծվում է շատ հեշտ կերպով. դաշնակները չհասկացան, սխալվեցին ու խաբվեցին, թեև ուղում եյին ժողովրդին ազատագրել: Հերիք է մի քիչ

ավելի լուրջ մոտեցում ունենալ և հարցը քննել իր ամբողջ ծանրութեամբ, նման մոտեցման վողջ իմաստն արժեքավորելու համար: Դա վոչ այլ ինչ է, քան լեթե դաշնակների, հալ բուրժուազիայի ուսակցիոն, հակահեղափոխական դերի արդարացումը, վոչ թե նրա ըստ եյության ու հիմնովին ժխտումն, ալլ քննադատումը, ուղղումը: մի բան, վոր իրենք դաշնակները ևս դեմ չեն անելու: Ձե՞ վոր խնդիրը վոչ թե չհասկանալու մեջ է, այլ էուսակցութեան հետապընդած նպատակների, գործունեյութեան մեջ:

Մեզ համար, պրոլետարիատի աշխատավորական հոծ դանւվածների համար, հսկայական կարևորութեան ունի այդ հարցը, քանի վոր յերբեմն պրոլետարիատի գործի բարեկամ մարդիկ ևս հակում են ցույց տալիս «ինքնաքննադատութեամբ» մոտենալու Դաշնակցութեան գործունեյութեանը:

Առանց այլևայլութեան, առանց մի վորեւս վերապահումի, պարզ և ու վորո՞ւ պատերազմի միջոցին Դաշնակցութեան խաղացած իմպերիալիստական—բուրժուական դերը, վորի հա-

մար եւա վոչնչի առաջ կանգ յի առել, համաժողովրդական ու ազգային հանրաձայնութ չարլիկներով ջարդարար քաղաքականութուն տարել:

Ճարիգմի հետ ձեռք-ձեռքի ու նրա հովանու տակ, իրենց դիժը տանելու. խոսք ելին տալիս հայ բուրժուազիան և նրա կուսակցութունը, չերբ «Հորիզոնի» և ջերից դիմում ելին Նիկոլա Զ-ին, նրա Անդրկովկաս ժամանելու առթիվ «...Այս ծանր որբերին, չերբ հայ ժողովուրդն իր նվիրական ու պատմական իրձերի իրագործումը կապում ե Ռուսաստանի հետ՝ հզոր Ռուսաստանի կալարի ալցը հայաշատ վայրերը՝ միայն բերկրանքով ու ցնծությամբ կարող ե լցնել հայ ժողովրդի սիրաը»: Դաշնակցության 14 թ. իմպերիալիստական պատերազմի շրջանի գործունեյութունը չեղել ե միանգամայն դիտակցված ու ինքնաձանաչ իմպերիալիստական-միապետական, ղեակցիոն հակահեղափոխական:

Պատերազմից դեռ շատ առաջ ձեակերպված, ղուսական Ֆինանսական կապիտալի-իմպերիալիզմի ալքիսլ գործիքն ե չեղել Դաշ-

նակցությունը, նրա տված ծրագրերին հարմարեցրել ու համակերպել և իր միտումները: Փուլթ չէ, վոր պատերազմի մեծ դերակատարների համեմատությամբ խղճուկ և յեղել նրա ուժն ու գորությունը: Սակայն պատերազմն իր խնդիրներով, իմպերիալիստների նվաճողական ձգտումներով ասպարեզ և քաշել Դաշնակցությունը, նրան ևս «գերակատար» դարձրել: Ու նա իր դերը կատարել և մինչև վերջը:

4.

Մենք այստեղ չենք խոսելու դաշնակցական պետականության շրջանի կոնֆլիկտի ու պատերազմների մասին, քանի վոր դրանք ըստ եյության յեղել են անցյալ քաղաքականության շարունակությունը: Չե՞ վոր հայ բուրժուազիայի պետականությունն առանց իմպերիալիզմի, նրա ուժի, չեր կարող ապրել: Իսկ իմպերիալիզմը, նրա հետ միասին հայ բուրժուազիան, Յերևանյան նահանգի «Մնկախ Հայաստանով» չեզին կարող բավականանալ: Դուր չէ, վոր հայ բուրժուազիայի հետևողական իդեոլոգները

միշտ ել դեմ են յեղել այդ «ձևի ու մասշտաբի» անկախութեան: Դաշնակցական Հաստատանն իմպերիալիզմի նվաճողական քաղաքականութեան համար միայն ստրատեգիական սուենկա կարող եր լինել և փաստորեն այդպիսին ել յեղել եւ Պիտի հիշատակել միայն, վոր խրոնիկական բնույթ ըստանցած արտաքին պատերազմներին դուրդում եյին ներքին կռիւներն ու ջարդերն «սրբելու» քաղաքականութեանը:

5.

Սակայն, պետութեանից զրկվելով և բանվորա-գյուղացիական մասսաների կամքով յերկրից վճռվելով, նրանք հետապայուսւած ավելի ուժեղ թափով գործի չեն լրծվում իմպերիալիզմի հակահեղափոխական Ֆրոնտում: Խորհրդային Հայաստանի ու սրբիտարական հեղափոխութեան դեմ ամենակատիվ պայքար մղելով, նրանք միաժամանակ փարիսեցիական բառերի շուայլումով, թող են փչում դադութահայ բանվորական-աշխատավորական մասսաների աչքին:

Հետագայում Սորհրդային Միության ու
Սորհրդային Հայաստանի դեմ իմպերիա-
լիստական բուրժուազիայի ոգաին իդեա-
կան զորահավաք կատարելով, նրանք շատ
տակտիկորեն են հարցին մոտենում: Բոլոր
ուժերի լարումով սկսում են ուժեղ կերպով
աշխատանք կատարել բալլընիկներին ու Սոր-
հրդային Իշխանության վարկաբեկման հա-
մար, խորամանկություն բանեցնելով և բա-
ցահայտ կերպով պատերազմի հարցը շո-
շափելով, նրանք աստիճանաբար իրենց
գրավոր չելույթներում մոտենում են դրան:

Միապետական, ցարական անցյալի վողջ
որիննտացիային հավատարիմ, նրանք մի-
ապետական սև հարյուրակային գեներալ-
ներին հակախորհրդային ծրագրներին վոչ
միայն հավանություն են տալիս, այլ և
այդպիսիք իրենց ուժեղ պաշտպանության
տակ առնում, Անդրկովկասյան հակահեղա-
փոխության հետ լեզու գտնելու քայլերի
դիմում, Մուսսոլինիի Իտալիան—Ֆաշիզմը
փառաբանում, նրանից որինակ վերցնելու
քարոզ կարդում: 24—25 թ. թ. կուսակցու-
թյունն իր թերթերի բերնով բացահայտո-

րեն հայտարարություններ եւ անում Փաշխտական կուրսի մասին:

«Աղետարեր պիտի ըլլա մեզի համար—
 զրում եր դաշնակցական «Հայրենիքը» 25
 թվին, յեթե ուս միապետական, կամ Փաշխտական շարժման հանդեպ ստորագնահատելինք անոր քաղաքական արժեքը՝ ուժն ու կարողությունը»: Մի այլ առիթով Փաշխտական Իտալիայի նվաճողական ձգտումների մասին խոսելով, նույն թերթն ասում եր. «Մեզ հայերիս համար, մասնավորապես Իտալիո այս հարաճուն զորացումը մեծ, թերևս կենսական ճանեկանուրջուն կներկայցնե, վորովհետև մեծ Իտալիան կոչված ե բազդորոշ գործոն մը դառնալու մերձավոր Արևելքին մեջ ե այնպիսի ուղղությամբ մը, վոր միանգամայն կհամապատասխանի հայ ժողովրդի շահերուն ու քաղաքական ձգտումներուն»:

Դաշնակցութունը հիացումով արտահայտվելով Փաշխտական Իտալիայի մասին, միաժամանակ «հայ ժողովրդի», այսինքն հայ բուրժուազիայի կոնկրետ սպասելիքները կապում ե Փաշիզմի աշխարհակալական

քաղաքականութեան հետ: Փաշիզմի և դաշնակցութեան բարեկամական հարաբերություններն այն աստիճան են դարգանում, վոր դաշնակցութեան ջոջերը հատուկ հանձնարարություններով կապեր են ստեղծում իտալական Փաշիզմի ներկայացուցիչներին հետ: Ջարդարարին հատուկ ուժեղ թափով նրանք հակահեղափոխական—ուսակցիոն աշխատանքներ են կատարում Ֆրանսիական իմպերիալիզմի դիրքերում՝ Սիրիայում, պարսկերէլով հեղափոխական դրուզների դեմ: Իմպերիալիզմի հետ ընդդեմ հեղափոխութեան, ընդդեմ իմպերիալիզմի հիմքերը տատանող աղբալին—ազատագրական շարժման—անհադաշնակցականների իրական կուրսը, նրանց գործնեյութեան իսկական բովանդականությունը:

Սակայն նրանք միայն դրանով չեն ուզում բավականանալ և աշխատանքի ռավիլի լայն հորիզոններ են՝ գծում: Անշուշտ աչքաթող չանելով նաև յերկիրը:

Հինց այդ շրջանում և, վոր իմպերիալիստական բուրժուազիան իր արբանյակներով սկսում և անհանգստութեան առա-

Չին նշանները ցույց տալ, թորհրդային Իշխանութեան վերասերման վրա իր դրած հուշները չիրագործելու առթիւ: Պրուեստարական դիկտատուրայի չերկրի խաղաղ ու անարյուն վերասերումը, տնտեսական շինարարութեան դժվարին խնդիրների առաջ վերջնականապես կապիտուլացիա անելը, ահա թե ինչ էր սպասում անհամբեր միջազգային իմպերիալիզմը: Գրանում հիասրախիվելով, կապիտալիստական բուրժուազիան մեզ վրա ակտիվ հարձակում նախապատասելու միջոցներին է դիմում: Յեւ այսեղ դաճակցուրյունը սուրից ձեռնամուխ է լինում իր փորձված դերի կասարմանը:

Ռուս միասերտականների և իտալական Ֆաշիստների հետ գրկախառնվելուց հետո, նա հերթով իր ձեռքը մեկնում է իմպերիալիզմի թմբուկի տակ պար չեկող չին-հեղափոխական բանվորների ու գյուղացիների դահիճներին—Չանգ-Յո-Լիններին և Չան-Կայ-Շիններին: «Հայրենիքը» նախ և առաջ գովեստի խոսք և ասում իմպերիալիստական սիստեմի հիմքերը տատանող չինական մեծ հեղափոխութեան դահիճների պարա-

գլուխ անգլիական պահպանողականներին.
 «Բանդադ, բայց հաստատուն քայլերով
 անգլիական դիվանագիտությունը, զարմա-
 նալի հմտությամբ առաջ կքշե Հեռավոր Ա-
 րևելքի վրա, Սորհրդային Միությանը վճռա-
 կան ճակատամարտ մը տալու ծրագիրը,
 վորը միշտ ավելի կհասունանա ահեղ թա-
 փով մը»։ «Մոսկովյան բոլշևիզմի» վտանգը
 Չինաստանի մեջ հայտարբերելուց հետո,
 դաշնակցական խմբագիրն այն դարձյալ
 կապում է իր դասակարգի ու կուսակցու-
 թյան սպասումների հետ։ «Չինաստանի ի-
 րադարձությունները, վորոնք կարող են
 բաղդորոշ անդրադարձում մը ունենալ նաև
 հայ ժողովրդի վիճակին վրա, կենդանի ու
 հրատապ հեռաբերուրյուն կներկայացնեն նաև
 մեզ—հայերիս համար»։ Բոլոր դեպքերումն
 ել դաշնակցականներն իրենց միշտ կա-
 պում են իմպերիալիստական—միլիտարիս-
 տական ռեակցիոն ուժերի հետ և նրանց
 հակախորհրդային հաղթանակների շվաքի
 տակ հեռանկարներ վորոնում ու կոնկրետ
 սպասելիքների ծրագրեր հյուսում։ Բալշևիզ-
 մի ու Սորհրդային Իշխանության դեմ գուրս

պալով, համաշխարհային և անգլլիական իմ-
 պերիալիզմի թիկունքում ակտիվանալով,
 դաշնակցականներն միաժամանակ այնպես
 ելին ձեացնում ու ձեացնում են, վոր ի-
 րենք վոչ մի կապ և առնչություն չունեն
 իմպերիալիստների կողմից նյութվող նոր
 սպանդանոցի հետ: Նրանք դեռ այսօր ևլ
 շարունակում են աջ ու ձախ հոլովել, վոր
 իրենք չեն մասնակցում. սակայն քնորոշն
 այն է, վոր և չեն մասնակցելու հակախոր-
 հրդային պատերազմական ֆրոնտին, այլ
 հենց այնպես—նստելու և սպասելու յեն
 նրա կործանմանը:

Այդ տեսակետից չափազանց հետաքրք-
 րական է դաշնակցական վերջին 11-րդ
 համագումարը: Նրանց վերջին տարիների
 քաղաքականության հատկանիշը կազմող
 տակտիկական այդ մանյովրը համագումար-
 ի բանաձևերի մեջ անհրաժեշտ տեղ է գտել:

Սոսելով այն մասին, վոր Մոսկվան քա-
 ղաքական ու անտեսական «ամեն չարիք ու
 թշնամություն կընե հայ ժողովրդին», մի
 բան, վոր դաշնակցականների կարծիքով
 նույնիսկ դերազանցում է ցարական Ռու-

սաստանին, նրանք ասում են. «Հայ ժողովրդի քաղաքական-տնտեսական և խմացական ազատագրութեան առաջին պայմանն և խորհրդալին կարգերու վերացումը Ռուսաստանի մեջ»:

Ինչպես ասացինք, խորամանկ մանյովր բանեցնելով, խորհրդալին կարգերի վերացման անհրաժեշտությունը շեշտելով, նրանք միաժամանակ դեմ են արտահայտվում այդ վերացման արտաքին ու բռնի միջոցներին. «մերժել վորևե աջակցութուն դրսի ոտար ուժերուն, վոր կձգտեն խորհրդալին կարգերի բռնի վերացման»: Չենք խոսում այն մասին, վոր դաշնակցական մտքի գլուխ գործոց վորոշումներն իրարամերժ հասկացողություններ են: Ինչպես կարելի չե «ժողովրդի փրկութեան» համար խորհրդալին կարգերի վերացում պահանջել և միաժամանակ ախտիվ չաշխատել այդ ուղղութեամբ նպատակին հասնելու:

Սակայն դա չե կարևորը: Ելականն ու հիմնականն այլ բան ե: Չե՞ վոր դաշնակցականները ևս անկախ ժամանակից ու տարածութունից չեն գործում: Ճիշտ ե, նրանք

այսօր ունեն 15 թվի փորձը, գիտեն նրա
 «չափ ու վատ կողմերը», բայց այդ փորձը
 նրանց մի բան ել է ասում, վոր վճռական
 նշանակութիւնն ունի վոչ միայն կուսակ-
 ցութեան այսօրվա աշխատանքի հաջողու-
 թեան տեսակետից, այլև ընդհանրապես նրա
 գալիք հեռանկարներէ:

Վերջն է այն մասսան, վորին նրանք
 զորահավաքի պիտի յենթարկեն իմպերիա-
 լիզմի համար, նրան ապահով թիկունք սը-
 տեղծելու գործը կազմակերպեն և միաժա-
 մանակ պատերազմին անհրաժեշտ մարդիկ
 տրամադրեն: Այդ մասսան—գաղութային
 բանվորութիւնն ու արհեստավորութիւնն
 և, գաղթականութեան հոծ զանգվածները,
 վորոնց վորոշ մասը կապիտալիստական
 աշխարհում անխուսափելի պրոլետարակա-
 նացման պրոցեսս է ապրում: Ահա այն
 մասսան, վոր իմպերիալիստական առաջին
 պատերազմից 15 տարի անց, կապիտալիս-
 տական աշխարհի տառապանքի բուլով ան-
 ցած, Խորհրդային Միութեան ու Խորհրդա-
 դային Հայաստանի ստեղծագործական խա-
 դաղ աշխատանքներին այսպես թե այնպես

տեղյակ, այսոր կարող և նյութ տալ դաշնակցութեան պատերազմական ռեզերվին:

Յեւ ժամբողջ խնդիրն եւ հենց այն և, վոր այդ մասսային հետք չե վոսքի հանել պատերազմի համար, նրա մեջ պատերազմական տրամադրութեաննները հրահրել: Յերբեք չպիտի մոռանալ, վոր դաշնակցութեանն իմպերիալիստական հակահեղափոխական թալանիչ իր դեմքը բացահայտ կերպով մերկացրել և 1914 թվի պատերազմի միջոցին: Այդ իմաստով նա այդտեղ հակայական հարված և ստացել, իսկ պատերազմից չափազանց շատ տուժել և հայ աշխատավորութեանը: Ահա թե ինչու այդ վերջինը անեծքով ու նողկանքով և վերհիշում համաշխարհային պատմութեան այդ վոճրագործ շրջանը, զզվանք տածում գեպի նրա մեծ ու փոքր հեղինակները:

Պատերազմին վարկաբեկված դաւենակցորյունը, մահացու հարված ստանալով Նոյեմբերյան Հեղափոխութեան ակտով, հետագայում գնալով քայքայման ու կազմալուծման ուժեղ օրջան և անցել: Դեռ այսոր ևլ գաղութներում և մեզ մոտ նա իր համար թե՛ հենա-

բան և թե՛ սեղերվի ուժ ունի, սակայն
այդ այն չե, ինչ վոր անցյալում: Դաշնակ-
ցութեան բախնան այսոր պատսիվ և և գնա-
լով մեղկանում ե:

Ահա այս պայմաններում նրա համար
դժվար է ու սակսիկական խոռոագույն սխալ
բացահայտ կերպով պատերազմի մասին խո-
սել, նրանում իր խաղալիք գերը վեր հանել,
մանավանդ, վոր մեր աշխատավորական մաս-
սաների, գրանց քիւում յեվ գաղութահայ
զանգվածների հակադաւենակցական տրամա-
դրութիւնը, դասակարգային տեսլութիւնը դե-
պի դաւենակցութիւնը գգալի չափով խարս-
խովում է հենց հակապատերազմական գծով,
խաղաղ ստեղծագործական աշխատանքի — տո-
հրդային Հայաստանի համար պայքարելու գծով:

Կարևորագույն այդ հանգամանքն է ահա,
վոր անխուսափելի կերպով ստիպված է
հաշվի առնել Դաշնակցութիւնը և իր՝ պա-
տերազմի ու բռնի ուժ գործադրելու դեմ
լինելու խոսքերով լայն մասսաներին մո-
լորեցնելու աշխատանք կատարել: Տակաւի-
կական այդ մանրոգիւն իր ամբողջութեամբ
ավելի վորոշ է դրսևորվում, յեթե նկատի

առնենք, վոր դաշնակցական նույն համագումարը վորոշել և գնահատել «ամեն ճշմարիտ շինարարութուն» և նույնիսկ «աջակցել Հայաստանի վերաշինության մեծ գործին»:

Ինչպես տեսնում ենք, դաշնակցական համագումարի միջանի կետերն առաջին հայացքից կարծես թե շատ հեռու յեն գնում և թերևս կարող են վորոշ միամիտների ուղեղներում վտանգավոր իլյուզիաներ ստեղծել: Սակայն այդ բոլորը միայն դատարկ խոսքեր են. միամիտ ուղեղներ վորսալու խորամանկ միջոց: Ինչպես անցյալի դաշնակցական «սոցիալիզմը», այնպես էլ նրանց այս վերջին համագումարի «խաղաղ» վորոշումները միայն մի կես նպատակ ունեն. նորից ու նորից խաբել լայն մասսաներին, իրենց Խորհրդային Հայաստանի յեղ պրոլետարական հեղափոխության վստեղիմ բեմամբներ ու պատերազմի ակտիվ մասնակիցներ ցույց չսալ: Ահա այդ և դաշնակցական խոսքը, վոր ինչպես միշտ, այսօր յեղա բնավ կապ չունի նրանց իսկական գործի հետ: Ինչ խոսք, վոր մեզ համար կարևորը դաշնակցական գործն

և, վորն անվերապահորեն ասում ե, վոր
 «տղերքք» յեռ ու գետի մեջ են, տենդորեն
 պատրաստվող նոր սպանդանոցի գիրքերում:
 Նրանց ինկերիալիսական պատերազմական
 աշխատանքն այնքան ակտիվ ու աշխատա յե,
 վոր այդ տրամադրությունները հակառակ կեղծ
 խոսքերի յեվ խաղաղասեր Ֆրագուզիայի,
 անխուռավելնորեն գգալ են տալիս իրենց:
 Սխալ կլինե՞ր բացասել և չտեսնել դաշնա-
 կցական Ֆրագուզիան, նրանց մանուշակա-
 ները, խոսքի իմաստը: Այդ բոլորը գոյու-
 թյուն ունի և դաշնակցակցությունն ամե-
 նամեծ չափերով ոգավում ե նրանցից, իր
 ավանտյուրիստական գործունեություն հա-
 մար ձանապարհ հարթելու, կողմնակիցնե-
 րից ու զինակիցներից չզրկվելու, հետևող-
 ներին պահելու և վերջապես լայն մասսա-
 ներին նորից ու նորից խաբելու: Թաղա-
 դասեր ձևանալով, այդ կերպ մասսաների
 մոտ իր հեղինակությունն պահպանելով,
 դաշնակցությունը միաժամանակ ամենակ-
 տիվ աշխատանք ե կատարում պատերազմի
 համար:

Ձե վոր դաշնակցական հենց նույն 11-րդ

համագումարը վորոշել է. «ընդհանուր ժողովը միաձայնությամբ հանդեցավ այն յեզրակացութեան, թե վերջանալու մտապիտի նկատել վերակազմութեան և ուժերի ամփոփման շրջանը և պե՛տք է ժամանակը հասած համարել աշխուժացնելու պայքարը արտաքին եակասներու վրա»:

Պարզ է, թե վոր արտաքին ճակատի մասին է խոսքը: Արտաքին ճակատը—դա թորհրդային Միութեանը և թորհրդային Հայաստանն են, վորոնց դեմ իմպերիալիզմի պատերազմական դիրքերում դաշնակցականները գործի չեն անցնում: Յերբեք չպետք է մոռանալ, վոր այդ է պահանջում թե գազազած իմպերիալիզմը և թե իրենց իրական կուրսի աստիճանական պրոպագանդան: Չէ, վոր «թեթե» բամբասանքն որվա փեշակ է, այն ել ցածր վարձատրութեանն ենթարկվի: Յե՛վ «ակտիվացած» տղերքը հրապարակ են գալիս:

Տեսեք թե ի՞նչ է գրում «Հայրենիքում» վոչ անհայտ Ա. Սատիսյանը—չերջանկահիշատակ շրջանի—Թիֆլիսի հայ բուրժուազիայի «մտավորականը» և վարանցով Դաշկովի հավատարիմ լակեյը.

«Այս տարվա ազգերի դաշնակցութիւն ընդհանուր ժողովն առանձին հետախնդրումն առաջ չբերեց, առորչա վոչ մի կարեւոր խնդիր չկար որակարգում, բացի խաղաղութեան խնդրից»:

Ֆաշիստացած Ստալինյանը խաղաղությունն անկարևոր ե համարում, այն ել՝ նրա քննությունն Ազգերի Լիգայի կոմբիակաւն նիստում: Ավելի կոնկրետացնելով իր միտքը, նա ասում ե. «Սաղաղությունից մենք ոգուտ չունենք, չփակենք աչքներս, բայց ե չհուսահատվենք, մենք սլետք ե սլատրաստ լինենք ազգավին ու հոգեպես: Ժողովուրդները տասնյակ տարիներով զորք են սլահում, մեկ անգամ կովելու համար, նուչնը վիճակված ե ե մեզ, մեր ազգային հարկադրանքն ե այդ ալտոր»:

Ահա դաւենակցական վոչ թե խստք, Ֆրագը, այլ իրական գործը, պատերազմական Ֆաշիսական դիրքը:

Հայկական բուրժուազիան ե նրա կուսակցությունը «խաղաղությունից վոչինչ չսպասելով» ե իրենց անցյալ գործունեյութիւն վողջ սլրակտիկային, մասնավորապես

14 ԹՎԻ Իմպերիալիստական պատերազմի գործելակերպին հավատարիմ, մեծ ուժերի ընդհանուր ֆոնի վրա վտանգ են ներկայացնում խաղաղության համար: Հեղափոխության ընդհանուր ֆրոնտով, իմպերիալիզմի ու պատերազմի դեմ ուղղված մեր համատարած պայքարը չերբեք աչքաթող չպիտի անի և թերազնահատի ալդ չերևույթը: Մասսաներին հակաիմպերիալիստական, հակապատերազմական, սոցիալիզմի շինարարության համար անվեհեր պայքարելու վոզով դաստիարակելու գործում եյական նշանակություն ունի հակադաշնակցական պրոպագանդը, նրանց պատերազմական, ֆաշիստական դեմքի մերկացումը:

6.

Դաշնակցության ֆաշիստական-պատերազմական դիրքը, դրանից բղխող նրա նրպատակներն ու ծրագրերը միավելորդ անպամ մերկացվում են Չին-Սրևելյան յերկաթուղու վերջին դեպքերով: Խորհրդային Միության դեմ իմպերիալիստների ու չինացի միլիտարիստների կողմից կազմա-

կերպոված ավագակային հարձակումը վոտ-
քի հանեց համայն աշխարհի պրոլետարա-
կան-աշխատավորական մասսաներին: Դա-
սակարգային պալքարը, կապիտալիզմի
ներհակութունները սրող ստաբլիզացիան,
պատերազմի միջոցով շուկաների խնդիրը
լուծելու մարմաջն իր կոնկրետ արտահայ-
տութունը պտավ իմպերիալիստների ու
չինական գեներալների այդ արարքում: Յե-
թե համաշխարհային պրոլետարիատն ու
աշխատավոր մարդկութունն իրենց ան-
հողողող կամքը հայտնեցին հերոսաբար
պաշտպանելու Սորհրդային Միութունը,
միջազգային պրոլետարիատի հայրենիքը,
ապա սեակցիալի ու հակահեղափոխության
բանակը և ձեռնարկեց ակտիվորեն իր դիր-
քերի ամբողջական զորահավաքին:

Իմպերիալիստական բուրժուազիային բա-
ցահայտորեն դաշնակցած միջազգային մեն-
շեխիզմը, գերմանական սոցիալ-Ֆաշիզմի բե-
րանով արդարացրեց ու պաշտպանեց չին
հեղափոխական բանվորների ու գյուղացի-
ների դահիճ, հակահեղափոխական գեներ-
ալները ավագակային հարձակումը: Իմպե-

րիալիստական բուրժուազիայի հայտնի դորժակատարին ձայնակցեցին հակահեղափոխությանը զինվորագրված արոցկիստները և պրոլետարիատի հեղափոխական պայքարի լիկվիդատորները — գերմանական կոմկուսի շարքերից վտարված չերեկվա աջերը:

Հայկական հակահեղափոխականությունը, Ֆաշիզմի լողարանում մկրտված Դաշնակցության միջոցով նորից բարձրացրեց իր ձայնը: Դաճնակցական մամուլն առիթ չի բաց բողոքում իր հրեվանքը հայսնելու հակախորհրդային, հակահեղափոխական պատերազմի առթիվ:

Դաշնակցական «Հայրենքի» համարները չափազանց հետաքրքրական են այդ տեսակետից: «Նոր լույսի տակ» նրանք մերկացնում են հայ ֆաշիստների իրական միտումները: Պատերազմի խնդիրը դաճնակցության համար ստացել է արժանապատիվ փառաբանական կարեվորություն, Պատմության յերկաթե որենքների լողիկայով դեպի կործանում ընթացող մեռնող դասակարգը — բուրժուազիան, ներկա դեպքում հայ բուրժուազիան ավանտյուրանների մեջ է վորոնում

իր փրկութիւնը: Նա պիտի կառչել ե պատերազմի գաղափարին և անհամբեր սպասում ե նրա շուտ պայթելուն: Մակայն բացահայտ ու աշկարա նա աչդ չե անում:

Ի՞նչ արած, չե վոր վողջ բուրժուական աշխարհը փարիսեցիական կեղծավորութեամբ նախապատրաստում ե աչդ գործը: Ազգերի Լիգայի, խաղաղասիրական բազմաթիւ կեղծ կոնֆերենցիաների միջոցով, սոցիալ-ուեֆորմիզմի լի ու լի աջակցութեամբ նա պատրաստվում ե պատերազմի, սակայն չի դադարում խաղաղութեան գովքն անել և անգամ պրոլետարիատի պետութեանը պատերազմ հրահրելու, նվաճողական քաղաքականութեան մեջ մեղադրել: Բուրժուազիան աչնքան ե սոսկում պրոլետարական աշխատավորական մասսաներից, նրանց ուժերից, վոր իրեն խաղաղութեան կեղծ կողմնակից ձևացնելով, լայն մասսաների աչքին թող փչելով ե մի նոր համաշխարհային սպանդանոց պատրաստում:

Բնավ տարրորինակ ու զարմանալի չե, վոր ճիշտ նույն ձևով են դնում հարցը նաև դաշնակցականները, մեր որերի կազմակերպ-

ված հալ ֆաշիստները: Վոր պատերազմը դառնակցության համար դառել է բացառիկ նշանակություն ունեցող մի յերեվույթ, արտակարգ կարեվություն ստացել, այդ յերևում հակ է նրանից, վոր «Հայրենիքի» վերջին համարներն ամբողջ որերով անընդհատ զբաղվել են Չին-Սրեկլյան յերկաթուղու, նրա հետ սերտորեն կապված անցքերի լուսաբանությամբ:

Դաշնակցական խմբագիրը գրությունն այնպես է ներկայացնում, վոր իբր թե յերկաթուղու վրա կատարված հարձակման, հարաբերությունների խզման և պատերազմական մթնոլորտ ստեղծելու պատճառը խորհրդային Միությունն է: Նա գրում է.

«Մոսկվա հանկարծ կիզե հարաբերությունները Չինաստանի հետ և կնե շարք մը այնպիսի գրգռիչ քայլեր, վորոնք ուղղակի դեպի պատերազմ կհանին... Ով է վոր պիտի կարենա ժխտել Չինաստանի ինքնապաշտպանության իրավունքն իր իսկ սահմաններուն վրա: Այնպես վոր յեթե պատերազմն իրապես սկսի, հարձակվող կողմը պիտի ըլա Կարմիր բանակը»:

Ինչես տեսնում ենք դաշնակցական «խա-
ղաղասեր» խմբագիրը Չին-Արևելյան յեր-
կաթուղու լարված դրուժյան վողջ հան-
ցանքը քցում է Սորհրդային Միության
վրա, խոսելով նրա «նախահարձակողակա-
նի» մասին և իմպերիալիստական բուրժու-
ազիայի կամքով ու նրա հովանու տակ պար-
չեկող չին միլիտարիստների դիրքն «ինք-
նապաշտպանություն» համարելով:

Ինչ վերաբերում է դաշնակցական ինք-
նապաշտպանությանը, ապա մենք դրա ի-
մաստն ու արժեքը շատ լավ գիտենք, դա
հանրաժանոթ է բոլորին: Ինքնապաշտպա-
նություն-ցարիզմի և իմպերիալիզմի դիր-
քերում, հալ բուրժուազիայի պատմական
իրավունքն ու իդձերն իրազործելու, ան-
պայման հարմարվելով հզոր տիրողների պա-
հանջին ու ճաշակին:

Անշուշտ դրան իր ելուժյամբ մոտ է չի-
նական բուրժուազիայի ինքնապաշտպա-
նությունը, վորի ոգտին այսոր այնքան լե-
ռանդով թմբկահարում է դաշնակցական
մամուլը: Ինքնապաշտպանություն, վոր
ուղղված է աշխարհի միակ բանվորական

պետութեան, սոցիալիզմի մարտական կառուցման դեմ: Ինքնապաշտպանութիւնը վոր ուղղված է չին բանվորների և գյուղացիների դեմ, հոգուտ իմպերիալիզմի, չին հակահեղափոխական գեներալների, չին հեղափոխական բանվորների ու գյուղացիների դահիճների ոգտին: Անա քե վորն է յեվ ինչ արժեք ունի դաւնակցական-Ֆաւիստական ու չին միլիտարիստական ինքնապաշտպանութիւնը:

Իմպերիալիստական բուրժուազիային խաղաղութեան ջերմ կողմնակիցներ ու պաշտպաններ դուրս բերելով, դաշնակցական խմբագիրը գրում է. «Բուլղարիկները շատ լավ գիտեն, վոր վորքան ավելի կամբանա միջազգային խաղաղութիւնը, այնքան ավելի կամբանան դրամատիւրական կարգերն աշխարհի մեջ, այնքան ավելի կնվազեն, կչքանան համաշխարհային հեղափոխութեան հնարավորութիւնները»:

Ավելորդ է այստեղ գրադվել նրանով, վոր դաշնակ խմբագրին ցույց տալ, թե խաղաղութիւնն ու կապիտալիզմը դրանք միանգամայն անհարիր լերևութներ են, վոր

դրանցից մեկը ժխտում և մյուսին: Իդեալավ գիտե՞նա, բայց ել վճիռ որվա բուրժուական հրապարակախոսն է, վոր չապացուցի, թե խաղաղությունն ու կապիտալիզմը համատեղելի չեն, վոր «խաղաղությունն ամրացնում է կապիտալիզմը»:

Բայց միայն դրա մասին չի խոսում դաշնակցական խմբագիրը: Ըստ նրա, դուրս է գալիս, վոր պատերազմների հետաձգումով կամ վերացումով չքանում են համաշխարհային հեղափոխության հեռանկարները: Այդպիսով նա յեզրակացնում է, վոր ըստ բայլշեիկյան թեորիայի պրոլետարական հեղափոխությունը կարող է առաջանալ միայն պատերազմից, ուստի բայլշեիկներն ևլ այնքան շատ կողմնակից են պատերազմին:

Ինչպե՞տեսնում ենք, դաշնակցական հրապարակախոսը բավականին ճարպիկորեն է հյուսել իր կոնցեպցիան: Նա բայլշեիկներին պատերազմի վոչ միայն կողմնակից է դուրս բերում, ալլ ասում թե նրանք, բայլշեիկներն որ ու ցերեկ անհամբեր սպասում են պատերազմի, քանի վոր միայն ալդ գնով կարող է հաղթանակել պրոլետար-

րական հեղափոխութիւնը: Իմիջի ալիոց նկատենք, վոր դաշնակցական անալիզի այս «գլուխգործոցը» իր մեջ որդինալ վոչինչ չի պարունակում, նա նույնությամբ «թոցրած է» սոցիալ-դեմոկրատիայից, վորի գուշակութիւններով զբաղվող տեսաբանները պրում են, վոր իբր թե ըստ Լենինի ուսմունքի հեղափոխութիւնը կարող է առաջանալ միայն պատերազմից: Իրանով նըրանք փորձում են մի ձեռքով յերկու ձմերուկ քսնել. բայլընիկները շատ են ուզում պատերազմ, վորպեսզի հեղափոխութիւնը հաղթի կամ վոր չեթե պատերազմ չկա, ուրեմն հեղափոխութիւն էլ չի լինի:

Բայլընիկներին պատերազմի հետ կապելով, նրա յերկրպագուներ հայտարարելով «Հայրենիքը» խոսում է այն մասին, վոր դրամատիրական յերկրները, բուրժուական պետութիւնները—Ամերիկան, Անգլիան և Ֆրանսիան «անկեղծությամբ ու վճռականությամբ կաշխատեն իսղաղ ճանապարհով մը հարթել Մանջուրիո մեջ ստեղծված դժվարութիւնները»:

Հավատարիմ հիշյալ դրույթին, դաշնակ-

ցությունը հանդես և գալիս վորպես ջերմ պաշտպան ճոտար պետությունների միջամտութեան», այսինքն իրականում պայքարում նրան ինտերվենցիոն ծրագրերի իրագործման համար:

Ձափազանց հետաքրքրական և, վոր այս հարցում ևս դաշնակցությունը չի մոռացել իր վաղեմի բարեկամներին ու այսորվա դինակիցներին—չինական ռեակցիայի և հակահեղափոխութեան դիրքերում գործող ուս սպիտակ գվարդիականներին: Դաշնակցական խմբագիրը մեծ հաճույքով հիշատակում և նաև նրանց ծառայությունը:

Իրենց լիակատար հավանությունը տալով իմպերիալիստական պետությունների հակախորհրդային-հակահեղափոխական միտումներին, հալ ֆաշիստները չեզրակացնում են «դրամատիրական աշխարհը ձեռքերը ծալած չպիտի նստի և լավ, թերևս վերջին դասը պիտի տա միջազգային անուղղելի խառնակիչներուն, վորոնք այնքան հանցավոր համառութեամբ կկատարեն իրենց քանդիչ գործը»:

Ինչպիս տեսնում ենք, դաշնակցությունը

ձեռնարկել ե ամենաակտիվ կերպով պատերազմի բացահայտ պրոպագանդի: Իմպերիալիզմի ակտիվ քայլերը՝ հակախորհրդային պատերազմ նախապատրաստելու պահանջում ե նույնպես ակտիվ, ավելի բարձր հիման վրա տարվող աշխատանք:

Ահա տերերին անհրաժեշտ այդ ակտիվ կուրսից լեչնելով ե, վոր նրանք փառաբանում են պատերազմն ուղղված Խորհրդային Միության դեմ, իրենց անմիջական անելիքները կապում նրա հետ: Չե՞ վոր չինխորհրդային կոնֆլիկտը ռժմվար պիտի ըլա սահմանափակել Հեռավոր Արեւելից մեզ»:

Ահա թե վո՞րտեղ ե թաղված շան գլուխն իրականում: Ահա թե վորոնք են դաշնակավանտյուրիստների կոնկրետ սպասելիքները:

Չին-Արևելյան լերկաթուղու դեպքերը միայն մի ավելորդ անգամ նշում են դասակարգային պայքարի սրման հետևանքով ակտիվացող համախորհրդային ռեակցիալի բոլոր մեծ ու փոքր ուժերի համատարած մորիլիզացիան: Չին միլիտարիստներին ձեռք բռնող հալ ֆաշիստներն առիթ բաց

չեն թողնում իրենց իմպերիալիստական-պատերազմական հավատարմությունն ապացուցելու, խաղաղության ու Խորհրդային իշխանության դեմ ակտիվ պայքար տանելու:

Միության և Անդրկովկասի բանվորների և գյուղացիների հետ միասին, սոցիալիստական շինարարության ու խաղաղության համար և պատերազմի դեմ պայքարելով, ետրն. Հայաստանի աշխատավորական լայն մասսաները յերբեք աչքաքող չեն անելու իրենց ամենավոխերիմ քցնամուն—Դաճակցուրյանը: Նրանք գայրուկթով ու նողկանքով են վերհիշում Դաշնակցության բուրժուական հակահեղափոխական վողջ գործունեությունը, իմպերիալիզմի շահերին սպասարկելու, պատերազմի, թալանի ու ավերմունքի սխրագործությունները: Յեվ մեր լայն մասսաների, բանվորա-գյուղացիական Խորհ. Հայաստանի հակաիմպերիալիստական հեղափոխական օրինատացիան ստանում է սոցիալիստական ընդհանուր մեծ գործի իր կոնկրետ բովանդակությունը: Խաղաղ, ստեղծագործ աշխատանքի ար-

դյուանքը վայելած մեր բանվորն ու գյուղացին յերբեք չպիտի մուռնան վերոհիշյալը: Նրանք պարզորոշ ու լավ պիտի իմանան, վոր յեթե ներկայումս գիշատիչների ձեռքով վտանգված ե միջազգային կացությունը, ապա դրանում իրենց կեղտոտ մատն են խառնիլ նաև դաշնակցականները:

Դեմ դուրս գալով միջազգային թալանչի գիշատիչներին, նրանք միաժամանակ դեմ են դուրս գալիս անցյալում իրենց շահագործող ու թալանող ավանտյուրիստներին, նրանց ֆաշիստական այսորվա միտումներին: Ամեն կերպ պաշտպանելով խաղաղ ստեղծագործ աշխատանքը, հաստատ կամքով դեմ լինելով զուտ մեր վզին փաթաթվող պատերազմին, մեր բանվորն ու գյուղացին նորից պատրաստակամություն են հայտնում կուրծք դեմ տալու հանուն սոցիալիստական հայրենիքի, հանուն միջազգային հեղափոխության, ընդդեմ հակահեղափոխության, ընդդեմ նրա հալ կամակատարների: Միջազգային ու հեղափոխական պարտականությունների կատարման իրենց ալա դիրքերում, նոր պատերազմ անուցող

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0045538

[154.]

A $\frac{I}{877}$

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊ. (մ.) 1 $\frac{1}{2}$ մ.

Ե ԳՐԱՆՏ

Опасность войны и ар-
мянский фашизм

Госиздат ССР Армении
Эривань 1929